

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan yhdentymisen toteutumattomuuden kustannukset – sisämarkkinoiden edut”**(valmistelevala lausunto)**

(2022/C 443/07)

Esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF**Yhteisesittelijä: **Emilie PROUZET**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltio, 26.1.2022
Oikeuserusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	sisämarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	27.6.2022
Äänestystulos	63/1/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	
Hyväksyminen täysistunnossa	13.7.2022
Täysistunnon numero	571
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	194/0/3

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) katsoo, että sisämarkkinoissa on kyse hyvinvoinnin parantamisesta sellaisen sosiaalisen ja taloudellisen lähentymisen avulla, jonka tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta ja varmistaa, ettei lisääntyvästä sosiaalisesta epätasapainosta muodostu vakavia esteitä Euroopan yhdentymiselle.

1.2 ETSK katsoo, että sisämarkkinoita mahdollisesti haittaavista kansallisista säädöksistä on ilmoitettava komissiolle ja että niitä on kommentoitava ja arvioitava. Muussa tapauksessa nämä menettelyt ovat jatkossakin tehottomia ja luovat tarpeettomia esteitä.

1.3 Kansallisen sertifiointin osalta ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot sitoutuvat vähemmän rajoittaviin kansallisiin toimenpiteisiin ”tiiviimmän yhteistyön” kautta.

1.4 ETSK kehottaa myös varmistamaan, että direktiivit, joista on jo neuvoteltu ja äänestetty, pannaan tehokkaasti täytäntöön ja niiden noudattamista valvotaan. Tämä koskee muun muassa sääntelyn parantamista koskevaa pakettia.

1.5 ETSK katsoo, että digipalvelusäädös⁽¹⁾ ja digimarkkinasäädös⁽²⁾ ovat ratkaiseva askel pyrittäessä luomaan tasapuoliset toimintaedellytykset kaikille toimijoille digitaalisilla markkinoilla. Myös digimarkkinasäädöksen soveltamisalan mahdollisimman pitkälle menevän yhdenmukaistamisen olisi oltava prioriteettina.

1.6 Danan vapaa liikkuvuus on yhtä lailla elintärkeää eurooppalaiselle innovoinnille ja yritysten kasvulle, ja se tukee digitaalisia sisämarkkinoita.

1.7 ETSK korostaa, että alueelliset toimitusrajoitukset haittaavat sisämarkkinoiden kehitystä, ja kehottaa komissiota puuttumaan niiden kilpailua rajoittaviin vaikutuksiin.

1.8 ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot omaksuvat koordinoitun lähestymistavan sellaisten tuotteiden kaupan pitämiseen, joihin Ukrainan kriisillä on vaikutuksia. Venäjän hyökkäyksen aiheuttama kriisi on johtanut tuntuviin toimitusrajoituksiin.

⁽¹⁾ COM(2020) 825 final (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 70).

⁽²⁾ COM(2020) 842 final (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 64).

1.9 ETSK suosittaa, että tehostetaan kansallisia politiikkatoimia ja tarjotaan liikkuvuutta koskevia kannustimia samalla kun painotetaan aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, kuten työssäoloaikaisia etuuksia työntekijöille EU:ssa.

1.10 ETSK on tietoinen siitä, että pääomamarkkinaunioni on monimutkainen hanke, mutta toteaa, että EU:lla on edelleen 27 pääoma- ja rahoitusmarkkinaa, jotka eivät toimi yhtenäisinä, mikä rajoittaa sisämarkkinoiden potentiaalia.

1.11 Nykyisinä hyvin epävarmoina aikoina on varmistettava, että kilpailupolitiikka on suunnattu erityisesti niiden siirtymien toteuttamiseen, joihin EU on sitoutunut. Lisäksi minkäänlaista kilpailua vääristävää kaupallista, sosiaalista, sääntelyyn liittyvää, verotuksellista tai ympäristöön liittyvää polkumyyntiä ei saa sallia.

1.12 ETSK katsoo myös, että tarvittaisiin "avointa strategista riippumattomuutta" erityisesti keskeisillä aloilla, jotta voitaisiin edistää häiriönsietokyvyn kehittämistä, monipuolistamista ja kunnianhimoista kauppaohjelmia.

2. Johdanto

2.1 Sisämarkkinoiden tavoite

2.1.1 EU:n sisämarkkinoiden tavoitteena on ollut poistaa tavaroiden, palvelujen, pääoman ja ihmisten liikkuvuuden esteet tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi koko EU:ssa.

2.2 Sisämarkkinoiden jaettu vastuu

2.2.1 EU ja jäsenvaltiot ovat yhteisesti vastuussa sisämarkkinoiden toiminnasta. Tällä hetkellä EU:n lainsäädännön tulkinnassa ja soveltamisessa on kuitenkin edelleen monia eroja. Monissa tapauksissa tällaisia eroja voidaan pitää perusteettomina tai suhteettomina, ja joka tapauksessa ne muodostavat esteen ihmisten, tavaroiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle.

2.3 Jäsenvaltioiden vastuu

2.3.1 Objektiivisesti tarkasteltuna jäsenvaltioiden välisiin eroihin saattaa olla olemassa päteviä syitä, mutta tällaisia perusteita ei aina esitetä, ja toisinaan jäsenvaltiot eivät yritä löytää tasapainoa kansallisella tasolla olemassa olevien perusteiden ja sisämarkkinoihin mahdollisesti kohdistuvien kielteisten vaikutusten välillä. Tämän seurauksena EU:ssa on edelleen monia sääntelyyn liittyviä ja muita esteitä, joiden johdosta sisämarkkinat ovat "keskeneräiset" ja hajanaiset. Näitä ovat muun muassa seuraavat:

- Kansallista lainsäädäntöä perustellaan toissijaisuusperiaatteen soveltamisella.
- Vastavuoroiseksi tarkoitetun tunnustamisen periaatetta ei noudateta.
- Yhä yleisempää on liiallinen sääntely eli ylisääntely ja vaatimustenvastainen saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä niin, että jäsenvaltioiden hallitukset ja parlamentit ylittävät EU:n tasolla hyväksytyt EU:n säädöstekstit saattaessaan niitä osaksi kansallista lainsäädäntöään. Monet sisämarkkinoihin vaikuttavat esteet johtuvatkin EU:n lainsäädännön virheellisestä tai puutteellisesta soveltamisesta ja siitä, että jäsenvaltiot soveltavat kansallisia sääntöjä, jotka ovat ristiriidassa sisämarkkinoiden tavoitteiden kanssa. Sillä, että täytäntöönpano on jäsenvaltioissa epätäsmällistä tai virheellistä ja että komissio ei valvo lainsäädännön noudattamista, on näin ollen haitallisia seurauksia sekä EU- että jäsenvaltiotasolla niin kansalaisten kuin yritystenkin kannalta.
- EU:n tulevia toimenpiteitä sovelletaan kansallisella tasolla niin, että hallitukset ja parlamentit pyrkivät ennakoimaan EU:n politiikkojen soveltamista asettaen kansalliset intressit etusijalle, vaikka komissio jatkaa edelleen näiden politiikkojen kehittämistä. Esimerkkinä tästä on kiertotaloutta koskeva EU:n politiikka.
- Kansalliset intressit asetetaan etusijalle unionin strategisia ekosysteemejä koskevissa kysymyksissä.

2.4 Sisämarkkinoiden rajoituksista aiheutuvat taloudelliset kustannukset

2.4.1 Edellä mainitut esimerkit kuvaavat Euroopan yhdentymisen toteutumattomuuden suurimpia kustannuksia. Useissa tutkimuksissa on itse asiassa painotettu ”täydellisten” sisämarkkinoiden valtavia taloudellisia hyötyjä. Euroopan parlamentin yleiskatsauksen mukaan ne vaihtelevat 650 miljardista eurosta 1,1 biljoonaan euroon vuodessa, mikä vastaa 5–8,6:ta prosenttia EU:n BKT:stä ⁽³⁾.

2.4.2 Samaisessa Euroopan parlamentille tehdyssä RAND Europe -tutkimuksessa tarkastellaan vähäisempien kaupan esteiden taloudellisia vaikutuksia sisämarkkinoihin. Tutkimuksen mukaan kauppavirtojen paranemisesta, talouskasvusta ja työpaikkojen luomisesta kaupan esteiden vähenemisen myötä koituvat taloudelliset hyödyt olisivat 183–269 miljardia euroa vuodessa ⁽⁴⁾.

2.4.3 Komission arvio täysin yhdentyneistä EU:n digitaalisista sisämarkkinoista on myös merkityksellinen menetettyjä mahdollisia hyötyjä ajatellen. Komission mukaan digitaaliset sisämarkkinat edistäisivät innovointia, tuottaisivat vuosittain 415 miljardia euroa EU:n talouteen ja loisivat satojatuhansia uusia työpaikkoja ⁽⁵⁾.

2.4.4 Kaikki tämä viittaa merkittäviin potentiaaliin taloudellisiin hyötyihin (ja niihin liittyviin hyvinvointietuihin), joita täydellisemmät sisämarkkinat olisivat tuottaneet. Toisin sanoen tämä vastaa Euroopan yhdentymisen toteutumattomuuden taloudellisia kokonaiskustannuksia tai menetettyä lisäarvoa ja yhteistä hyvää.

2.4.5 Rajoituksista huolimatta sisämarkkinat ovat tähän mennessä auttaneet säilyttämään EU:n taloudellisen vaurauden ja edistämään sitä. EU:n talouden kilpailukykyä ja häiriönsietokykyä on kuitenkin vahvistettava jatkamalla sisämarkkinuudistuksia ja puuttamalla strategisiin riippuvuuksiin. On myös edistettävä yrittäjyyskulttuuria EU:ssa, jolloin kaikenkokoiset innovatiiviset yritykset ja erityisesti mikroyritykset sekä pienet ja keskisuuret yritykset ja startup-yritykset saavat entistä tehokkaampaa tukea ja voivat kukoistaa, jotta voidaan edistää yhteiskuntien häiriönsietokykyä ja yhteenkuuluvuutta. Aivan yhtä tärkeää on, että hyvin toimivat sisämarkkinat edistävät visiota sosiaalisemmasta Euroopasta, jossa kansalaisten hyvinvointi asetetaan poliittisen asialistan kärkeen ja joka auttaa tasoittamaan sosiaalisia eroja alhaalta käsin.

3. Rajoitukset

3.1 Nykyisiä rajoituksia ovat muun muassa sääntelyyn, kansalliseen lainsäädäntöön, verokysymyksiin, logistiikkaan ja tarjontaan liittyvät rajoitukset sekä muut monivaihteisemmat EU:n jäsenvaltioiden väliset erot, jotka tekevät EU:n sisäisestä kaupasta edelleen haastavaa.

3.2 Rajoitukset jarruttavat myös keskeisiä talouden aloja, kuten palveluja, jotka ovat edelleen hajanaisia kansallisten rajojen mukaan, kuten seuraavasta käy ilmi:

- historiallisesti rajoittavat kansalliset säännöt, jotka ovat usein perusteltuja toissijaisuusperiaatteen nojalla
- palveludirektiivin puutteellinen täytäntöönpano ja soveltaminen, mikä haittaa sijoittautumisvapautta, palvelujen vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta
- kansalliset kauppalait, jotka haittaavat yritysten liiketoimintaa. Nämä lait heikentävät usein alan kilpailukykyä, ovat protektionistisia ja vähentävät luotettavien ja laillisten yritysten halua tehdä investointeja muissa jäsenvaltioissa.
- kansalliset vaatimukset, jotka haittaavat tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Jäsenvaltiot eivät useinkaan ilmoita uusista kansallisista teknisistä vaatimuksistaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2015/1535 ⁽⁶⁾ säädetyn menettelyn mukaisesti eivätkä sovelta vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta yhdenmukaistamattomassa toiminnassa, kuten direktiivien täytäntöönpanon yhteydessä tapahtuvassa ylisääntelyssä.

⁽³⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁴⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁵⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

⁽⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/1535, annettu 9 päivänä syyskuuta 2015, teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisesta noudatettavasta menettelystä (kodifikaatio) (EUVL L 241, 17.9.2015, s. 1).

3.3 ETSK muistuttaa, että rikkomusmenettelyt ovat pitkäjäisiä ja kalliita ja että niiden lopputulos on epävarma. Tämä aiheuttaa yrityksille liian korkeita kustannuksia ja vähentää niiden halukkuutta laajentaa liiketoimintaansa tai investoida muualle EU:ssa. Lisäksi näiden rajoitusten takia kuluttajat eivät pääse hyötymään suuremmasta valinnanvarasta, paremmista palveluista ja alhaisemmista hinnoista. ETSK myös kehottaa komissiota tehostamaan toimia rikkomusmenettelyjen soveltamisessa.

3.4 Nämä kustannukset vaikuttavat talouteen laajemmin, mikä rajoittaa kilpailukykyä, kasvupotentiaalia ja markkinatalouden kehittämistä.

3.5 Ulkoiset häiriöt vaikuttavat EU:hun, kuten missä tahansa taloudessa, mutta se, miten näihin häiriöihin vastataan ja miten markkinat reagoivat, määräytyy pääasiassa yksittäisten jäsenvaltioiden kansallisella tasolla toteuttamien politiikkojen ja taloudellisen käyttäytymisen edistämiseksi toteutettujen toimenpiteiden perusteella. Ukrainan sota on paljastanut EU:n riippuvuuden globaaleista arvoketjuista. Meneillään oleva kriisi vaikuttaa todennäköisesti eri aloihin eri tavoin, mutta ei ole epäilystäkään siitä, että sisämarkkinoista on paljastunut heikkouksia, erityisesti tavaroiden ja palvelujen sekä välttämättömien hyödykkeiden vapaan liikkuvuuden rajoitukset.

3.6 Lisäksi on syytä muistaa, että noin 82 prosenttiin sisämarkkinoilla kaupan kohteena olevista tuotteista sovelletaan yhdenmukaistettuja sääntöjä ja noin 18 prosenttia EU:n sisäisestä tavarakaupasta kuuluu vastavuoroisen tunnustamisen piiriin. On kuitenkin yhä uusia tapauksia, joissa kansalliset tekniset säännöt vaikuttavat olevan ristiriidassa EU:n lainsäädännön kanssa. Lisäksi monissa jäsenvaltioissa on viime aikoina lisätty elintarvikkeiden ja juomien kansallisia merkintävaatimuksia, joita on perusteltu kuluttajien suojelulla ja ympäristöseikoilla. Samanaikaisesti vastavuoroisen tunnustamisen periaate ei toimi moitteettomasti. Osoituksena tästä on, että 71 prosenttia pk-yrityksistä, jotka ovat hakeneet nykyiseen yhdenmukaistamattomien tavaroiden vastavuoroisen tunnustamisen järjestelmään, ovat saaneet kielteisen päätöksen markkinoille pääsystä.

4. Rajoituksiin puuttuminen

4.1 Seuraavassa mainitut toimenpiteet auttaisivat vapauttamaan osan sisämarkkinoiden potentiaalisista taloudellisista hyödyistä.

4.2 Nykyisten välineiden tehokkaampi käyttö

4.2.1 ETSK katsoo, että sisämarkkinoita mahdollisesti haittaavista kansallisista säädösaloitteista on ilmoitettava komissiolle ja että niitä on kommentoitava ja arvioitava. Ilman jäsenvaltioiden sitoutumista ilmoittamiseen, kommentointiin ja arviointiin nämä menettelyt jäävät tehottomiksi. Näin ollen tarvitaan tehokkaampaa valvontaa, jolla tuetaan tuotemarkkinoiden sääntelyn yhdenmukaistamista EU:n jäsenvaltioissa. Esimerkiksi vähittäiskaupan alalla kansalliset rajoitukset ovat viime aikoina lisääntyneet lupien ja paikallista sisältöä koskevien vaatimusten myötä. Tämä on ristiriidassa perussopimuksen 28 ja 30 artiklan kanssa, sillä kansallista uudelleentestausta sovelletaan usein sellaisten tuotteiden ostoihin, jotka on jo laillisesti saatettu sisämarkkinoille. Palvelujen osalta ETSK katsoo myös, ettei palveludirektiivin mukainen ilmoitusmenettely toimi niin hyvin kuin on odotettu. Sijoittautumisvapauteen liittyen ETSK:sta on valitettavaa huomata, etteivät jäsenvaltiot ole päässeet yhteisymmärrykseen ehdotuksesta ilmoittamista koskevaksi direktiiviksi. Kyseisellä säädöksellä olisi tiukennettu jäsenvaltioiden velvollisuutta ilmoittaa komissiolle palvelujen lupajärjestelmiä (ja siten myös kaupunkisuunnittelua) koskevista laki- tai asetusluonnoksista (?). ETSK myös kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita esittämään yksityiskohtaisempia tietoja sovellettavista perusteista ja oikeasuhteisuudesta, kun jäsenvaltiot ilmoittavat teknisistä säännöistä. On myös tärkeää varmistaa, että ilmoitettuja vaatimuksia valvotaan asianmukaisesti riippumatta siitä, mitä ilmoitusmenettelyä käytetään (?). Jotta voitaisiin puuttua ongelman ytimeen, ETSK katsoo, että lainsäädännössä olisi siirryttävä edelleen vähimmäistason yhdenmukaistamisesta kohti mahdollisimman suurta yhdenmukaistamista.

4.2.2 Toinen huolenaihe on sellaisten toimenpiteiden soveltaminen, jotka estävät suunnitellun EU:n sääntelyn, kuten kansallinen sertifiointi, jonka soveltamisen nimenomaisena tavoitteena on tietyn tason suojan tarjoaminen erityisesti maatalouselintarvikealalla. ETSK pitää tällaisia rajoituksia täysin protektionistisina, mutta kun ne tuodaan päivänvaloon, niiden poistamiseen johtava prosessi on usein hidasa ja työläs, joten tällaiset rajoitukset pysyvät vähittäiskauppioiden kannalta voimassa aivan liian pitkään. ETSK katsoo, että tämän estämiseksi jäsenvaltiot voisivat sen sijaan sitoutua vähemmän rajoittaviin kansallisiin toimenpiteisiin perussopimuksessa vahvistetun ”tiivimmän yhteistyön” kautta. ETSK viittaa myös yleiseurooppalaiseen yksilölliseen eläketuotteeseen, jota voitaisiin soveltaa sisämarkkinoita tukevana vakiokäytännönä myös muilla aloilla.

(?) 2016/0398(COD); https://eur-lex.europa.eu/procedure/FI/2016_398

(?) Tutkimus jäsenvaltioiden suorittamasta suhteellisuusarvioinnista, kun ne hyväksyvät vähittäiskaupan sijoittautumiseen liittyviä vaatimuksia direktiivin 2006/123/EY mukaisesti.

4.2.3 ETSK myös katsoo, että jos maakohtaisiin suosituksiin liittyviä sitoumuksia ei noudateta, eurooppalainen ohjausjakso voisi olla tehokas väline tällaisten ongelmien ratkaisemiseksi erityisesti komission toteuttamien oikeasuhteisten toimenpiteiden, joihin voisi kuulua myös EU:n rahoituksen mahdollinen keskeyttäminen. Tämä on linjassa elpymis- ja palautumissuunnitelmia koskevien komission jäsenvaltioille antamien ohjeiden kanssa. Niissä painotetaan sisämarkkinoiden sääntelyesteiden ja muiden esteiden poistamista sekä edellytyksiä, joiden täyttyessä jäsenvaltioiden on täytettävä eurooppalaisen ohjausjakson vaatimukset.

4.2.4 ETSK kehottaa myös varmistamaan, että direktiivit, joista on jo neuvoteltu ja äänestetty, pannaan tehokkaasti täytäntöön ja niiden noudattamista valvotaan. Tässä yhteydessä komission ja jäsenvaltioiden olisi sitouduttava panemaan täytäntöön sääntelyn parantamista koskeva paketti, joka edellyttää laadukkaita vaikutustenarvioiteja.

4.3 Digitaalisten sisämarkkinoiden potentiaalinen hyödyntäminen

4.3.1 ETSK katsoo, että Euroopan kasvava digitaalitalous tarjoaa mahdollisuuksia talouskasvuun ja että potentiaaliset taloudelliset hyödyt toteutuvat, kun edistetään digitaalisten palvelujen yhdenmukaistamista jäsenvaltioiden välillä.

4.3.2 ETSK pitääkin digipalvelusäädöstä ja digimarkkinasäädöstä ratkaisevana askelena pyrittäessä luomaan tasapuoliset toimintaedellytykset kaikille toimijoille digitaalisilla markkinoilla. Keskittymällä tiettyihin palveluihin palveluntarjoajan sijainnista ja palvelun tarjoamiseen sovellettavasta lainsäädännöstä riippumatta digipalvelu- ja digimarkkinasäädöksissä tartutaan kysymykseen eurooppalaisten ja maailmanlaajuisen verkko-operaattoreiden yhdenvertaisesta kohtelusta. Lisäksi ETSK:n ehdottomana prioriteettina on estää se, että kansallisen lainsäädännön lisääntyminen pilkkoisi sisämarkkinoita entisestään.

4.3.3 Merkittäviä taloudellisia hyötyjä voitaisiin saada myös lisäämällä verkkopalvelujen käyttöä ja parantamalla digitaalista infrastruktuuria EU:ssa. Tässä yhteydessä komissio suosittaa siirtymistä täysin toimivaan sähköisten hankintojen järjestelmään ja sähköiseen laskutukseen. Arvioiden mukaan täysi siirtyminen sähköisiin hankintoihin voisi tuottaa vaikuttavat 50–75 miljardia euroa vuodessa⁽⁹⁾.

4.3.4 ETSK pitää niin ikään datan vapaata liikkuvuutta elintärkeänä eurooppalaiselle innovoinnille, kaikenkokoisten yritysten kasvulle, työpaikkojen luomiselle ja digitaalisten sisämarkkinoiden toteuttamiselle. Datan vapaata liikkuvuutta tukeva lainsäädäntö on jo olemassa. Olisi kuitenkin vältettävä kaikenlaisia perusteettomia datan säilyttämispaikkavaatimuksia.

4.4 Toimitusrajoituksista luopuminen

4.4.1 ETSK panee merkille, että vuoden 2018 maarajoitusasetukset ovat osaltaan helpottaneet kaupankäyntiä EU:ssa. Eurooppalaiset kuluttajat joutuvat kuitenkin kohtaamaan edelleen tavaroiden ja palvelujen maarajoituksia. ETSK korostaa, että vieläkin on alueellisia toimitusrajoituksia, jotka voivat toteutua eri tavoin: voidaan esimerkiksi kieltäytyä toimittamasta tai uhata lopettaa toimitukset tietyille jakelijalle ja rajoittaa jäsenvaltioissa myynnissä olevia määriä, tuotevalikoimissa ja hinnoissa voi olla jäsenvaltioiden välillä selittämättömiä eroja tai tuotteiden pakkausten kielivaihtoehtoja voidaan rajoittaa. ETSK korostaa, että alueelliset toimitusrajoitukset ovat esteenä sisämarkkinoiden kehittämiselle ja niistä kuluttajille mahdollisesti syntyville eduille, ja kehottaa komissiota puuttumaan alueellisten toimitusrajoitusten kilpailunvastaisiin vaikutuksiin täysin toimivien sisämarkkinoiden aikaansaamiseksi.

4.4.2 Venäjän hyökkäys Ukrainaun on tuonut esiin huomattavia energian toimitusvarmuuteen ja elintarviketurvaan liittyviä riskejä, jotka edellyttävät EU:lta yhtenäistä strategista lähestymistapaa. ETSK katsoo, että hyvin toimivat sisämarkkinat voivat tukea tätä strategiaa sekä lievittää osaksi hintapaineita, jotka murentavat nopeasti ostovoimaa kaikkialla EU:ssa. ETSK pitää tässä yhteydessä tervetulleina EU:n tason pyrkimyksiä tehdä yhteistyötä kaasun yhteishankinnassa (vapaaehtois pohjalta) energian hintoihin kohdistuvien paineiden lieventämiseksi.

4.4.3 ETSK pitää kuitenkin valitettavana, ettei jäsenvaltioiden välistä koordinoitua toimintatapaa ole tähän mennessä pyritty soveltamaan muiden tuotteiden kohdalla, joihin Ukrainan kriisi on vaikuttanut.

⁽⁹⁾ <https://www.rand.org/blog/2017/11/why-the-eu-single-market-has-still-not-reached-its.html>

4.5 Työntekijöiden ja ammattilaisten rajatylittävän liikkuvuuden edistäminen

4.5.1 Työntekijöiden ja ammattilaisten rajatylittävä liikkuvuus EU:ssa on edelleen haaste, joka rajoittaa tarjontaa ja aiheuttaa epäsuhtaa esimerkiksi tietotekniikan ja huipputeknologian kaltaisilla aloilla huolimatta EU:n politiikoista, joilla pyritään helpottamaan henkilöiden vapaata liikkuvuutta. Unioni- ja jäsenvaltiotason tiedot viittaavat siihen, että liikkuvuus sekä maiden välillä että niiden sisällä on edelleen vähäistä myös kansainvälisessä vertailussa.

4.5.2 ETSK suosittaa erityisesti, että tehostetaan kansallisia politiikkatoimia tarjoamalla liikkuvuutta koskevia kannustimia samalla kun painotetaan aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, kuten työssäoloaikaisia etuuksia EU:n työntekijöille ja pakolaisaseman saaneille kolmansien maiden työntekijöille. ETSK katsoo, että vastaanottavat maat, jotka tarjoavat työnhakijoille taloudellisia kannustimia työpaikan vastaanottamiseen toisessa jäsenvaltiossa tai toisella alueella, edistäisivät liikkuvuutta entisestään. Lisäksi on tarvetta toimille tiedonsaannin parantamiseksi työpaikoista muissa EU-maissa sekä liikkuvuusavustukselle logistiikkatuen antamiseksi toiseen maahan muutettaessa – esimerkiksi majoituksen löytäminen, verotusta varten rekisteröityminen, koulun löytäminen lapsille, mahdollisesti apu työpaikan löytämisessä kumppanille. ETSK huomauttaa kuitenkin, että työvoiman liikkuvuus EU:ssa on kärsinyt toistaiseksi sovelletusta hajanaisesta lähestymistavasta. Eriytetyt toimintapolitiikkoja on vältettävä jatkossa erityisesti kansallisella tasolla.

4.5.3 Tutkintojen ja pätevyyksien tunnustaminen, joka on olennaisen tärkeää avointen työpaikkojen täyttämiseksi siellä, missä työvoimasta on edelleen pulaa, on yhä ongelma koko EU:ssa. ETSK katsoo, että nykyinen järjestelmä on edelleen liian voimakkaasti riippuvainen yksittäisistä hallituksista, sillä jäsenvaltiot voivat vapaasti soveltaa omia sääntöjään. Komission olisi varmistettava, että tutkintojen ja muiden pätevyyksien tunnustamiseen sovelletaan nykyistä yhdenmukaisempaa lähestymistapaa kaikissa jäsenvaltioissa.

4.5.4 EU:n työntekijöiden ja ammattilaisten liikkuvuutta voidaan lisätä vain, jos voimassa olevien säännösten täytäntöönpanon valvontaa, tiedonsaantia ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä parannetaan. ETSK toteaa, että yksittäiset jäsenvaltiot saattavat suhtautua vastahakoisesti uusiin sisämarkkinaudistuksiin pelätessään tämän johtavan mahdollisiin työpaikkojen menetyksiin lyhyellä aikavälillä ja alakohtaisiin menetyksiin erityisesti maissa, jotka ovat jo jääneet muista jälkeen, sekä alhaisen tuottavuuden maissa ja aloilla. Teoriassa työvoiman vapaa liikkuvuus auttaisi ratkaisemaan tämän ongelman, mutta kansallisesta näkökulmasta se voisi johtaa väliaikaisesti resurssien menettämiseen ja mahdolliseen aivovuotoon ja osaamisen menettämiseen.

4.6 Pääomavirtojen ja rahoituspalvelujen lisääminen koko EU:ssa

4.6.1 Sama pätee myös EU:n pääomamarkkinoihin. ETSK on tietoinen siitä, että pääomamarkkinaunioni on monimutkainen hanke, jonka tavoitteena on syventää ja yhdentää entisestään EU:n jäsenvaltioiden pääomamarkkinoita. Se edellyttää toimenpiteiden ja lainsäädännöllisten muutosten hyväksymistä monilla eri aloilla, ja siihen liittyy vastuuta sekä EU:n että kunkin jäsenvaltion tasolla. ETSK toteaa, että pääomamarkkinaunionin toteuttaminen on yhä kaukainen tavoite vuonna 2022. Vaikka edistystä on tapahtunut jonkin verran erityisesti EU:n pääomamarkkinoiden elpymispaketin myötä, EU:ssa on edelleen 27 pääomamarkkinaa, jotka eivät toimi yhtenäisinä. Rahoitus on Euroopassa edelleen jyrkästi segmentoitunut kansallisten rajojen mukaan, ja säästäjät ja sijoittajat ovat vahvasti riippuvaisia kansallisesta ympäristöstä. Tämä koskee myös rahoituspalveluja yleensä, vähittäisrahoituspalvelut ja kotimaiset säästöt mukaan luettuina.

4.6.2 ETSK katsoo, että tämä rajoittaa sekä talouden elpymistä että sisämarkkinoiden sujuvaa toimintaa. Pääomamarkkinaunionin taloudelliset hyödyt ovat selviä, mutta pääomamarkkinaunionin toteuttaminen edellyttää sekä yksittäisten jäsenvaltioiden poliittista sitoutumista että komission edistämien aloitteiden, myös euron kansainvälisen aseman vahvistamiseen tähtäävien aloitteiden, tehokasta hyväksymistä. Digitalisaation roolia pääomamarkkinaunionin edistämässä ei myöskään voida aliarvioida.

4.7 Huomattavasti vahvempi poliittinen tahto sisämarkkinarajoitusten poistamiseksi

4.7.1 Nykyisinä hyvin epävarmoina aikoina ETSK peräänkuuluttaa kilpailupolitiikkaa, joka on suunnattu erityisesti niiden siirtymien toteuttamiseen, jotka EU itse on käynnistänyt. Nämä siirtymät edellyttävät kunnianhimoista kauppa- ja investointipolitiikkaa, poikkeuksellisia julkisia ja yksityisiä investointeja, innovointia, entistä pidemmälle menevää sosiaalista, taloudellista ja ympäristöön liittyvää edistystä sekä hyvin toimivia sisämarkkinoita. Kaikkea tätä on tuettava oikeudellisella ja rahoituskehyksellä, jolla varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset markkinoilla kaikille sidosryhmille, kaikille alueille ja kansalaisille koko EU:ssa. EU:n sisämarkkinoiden eheys ja niiden hajanaisuuden välttäminen ovat keskeisiä tekijöitä. Hyvin toimivat sisämarkkinat ja kilpailupolitiikka, jonka avulla yritykset ja kuluttajat voivat ottaa osaa laajaan markkinakilpailuun tasapuolisin toimintaedellytyksin, ovat ensiarvoisen tärkeitä, sillä ne edistävät tehokkuutta ja innovointia ja tarjoavat ympäristön, jossa menestyksekkäs liiketoiminta voi kehittyä.

4.7.2 Komitea katsoo, että yhdenmukaistaminen ja vapaan liikkuvuuden esteiden poistaminen unionissa mahdollistavat kilpailun, innovoinnin ja tuottavuushyötyjen kehittämisen. Minkäänlaista kilpailua vääristävää kaupallista, sosiaalista, sääntelyyn liittyvää, verotuksellista tai ympäristöön liittyvää polkumyyntiä ei saa sallia. ETSK odottaa kaikkien jäsenvaltioiden kunnioittavan tätä ja vaatii, että EU:n ulkopuoliset kumppanit kunnioittavat EU:n tärkeimpiä perusarvoja ja -oikeuksia, olipa kyse sitten sosiaali-, yritys- ja ympäristöasioista.

4.7.3 ETSK varoittaa, ettei sisämarkkinoita olisi enää pidettävä eräänlaisena globaalina kauppasopimuksen kehittyneenä versiona, jonka ominaisuuksia voitaisiin mukauttaa neuvotteluissa. Sisämarkkinat ovat paljon enemmän kuin tämä. Kyse on myös hyvinvoinnin parantamisesta sellaisen sosiaalisen ja taloudellisen lähentymisen avulla, jonka tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta ja varmistaa, ettei lisääntyvästä sosiaalisesta epätasapainosta ja köyhyyden yleisestä lisääntymisestä muodostu vakavia esteitä Euroopan yhdentymiselle. ETSK painottaakin sosiaalisia perusoikeuksia ja työntekijöiden oikeutta säällisiin palkkoihin ja työoloihin ja -ehtoihin paitsi niiden vuorovaikutuksessa taloudellisten vapauksien kanssa myös suhteessa sisä- ja työmarkkinoihin, kilpailuun ja kaikkiin muihin unionin politiikkatoimiin, muun muassa talouden ohjauksen ja hallinnan, kaupan, digitalisaation ja ympäristön kaltaisilla aloilla. Näin pyritään myös turvaamaan työmarkkinaosapuolten riippumattomuus ja vahvistamaan sitä luomalla selkeä yhteys kollektiivisten sosiaalisten oikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen. On myös keskeisen tärkeää varmistaa, että perusoikeudet suojataan ja turvataan perussopimuksissa täydellisesti.

4.7.4 ETSK toteaa, että sisämarkkinoiden on vastattava jatkuvasti teknologian muutoksiin, globalisaatioon, koulutuksen sekä työ- ja pääomamarkkinoiden kehitykseen ja ennen kaikkea maailmanlaajuisiin kriiseihin ja konflikteihin. Nykytilanteessa ei ole tilaa tavanomaisille ehdotuksille – vallitseva kriisitilanne ja muuttuneet olosuhteet on otettava huomioon lainsäädäntöä ehdotettaessa.

4.7.5 ETSK katsoo myös, että tarvitaan ”avointa strategista riippumattomuutta” erityisesti keskeisillä aloilla. Se auttaisi parantamaan häiriönsietokykyä avoimuuden, kunnianhimoisen kauppaohjelman, samanmielisten kumppanien kanssa tehtävän yhteistyön, monipuolistamisen ja protektionismin välttämisen avulla.

4.7.6 ETSK pitää lopulta valitettavana, että lähes 30-vuotisen olemassaolonsa jälkeen EU:n sisämarkkinat ovat edelleen keskeneräiset.

Bryssel 13. heinäkuuta 2022.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG